

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
“Axborot texnologiyalari” kafedrası
"Katta ma'lumotlar bazasi va analitikasi" fanidan 2025/2026-o'quv yili kuzgi semestrida
yakuniy imtihon (yozma)da tushadigan savollar ro'yxati

1. Ma'lumot nima? Ma'lumot va axborot o'rtasidagi farqni tushuntiring.
2. Ma'lumotlar bazasi qanday elementlardan iborat? Har bir elementga misol keltiring.
3. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimi (MBBT) nima va uning asosiy vazifalari qanday?
4. Jadval (munosabat) nima? Jadvalning ustun va qatorlari qanday ataladi?
5. MBBT ga misol bo'lgan dasturlarni sanab o'ting. Ulardan birining afzalliklarini tushuntiring.
6. “Tegishli to'plam” atamasini tushuntiring va uning maqsadini izohlang.
7. Ma'lumotlar bazasining yaxlitligini ta'minlashda qanday qoidalar muhim ahamiyatga ega?
8. Ma'lumotlar bazasidagi so'rov tili (SQL) qanday ishlaydi? Misol bilan tushuntiring.
9. MBBT ning tijorat sohasida qo'llanilishi qanday afzalliklarni beradi?
10. Katta hajmdagi ma'lumotlarni boshqarish uchun MBBT qanday mexanizmlardan foydalanadi?
11. Ma'lumotlar bazasi administratori kim va uning asosiy vazifalari nimalardan iborat?
12. Ma'lumotlar bazasi administratorining texnik vazifalariga nimalar kiradi?
13. SQL Serverda ma'lumotlarni himoya qilishning asosiy usullari nimalardan iborat?
14. Ma'lumotlar bazasi administratorining kasbiy fazilatlariga qaysi sifatlar kiradi?
15. Ma'lumotlar bazasini zaxiralash va tiklash bo'yicha qanday asosiy jarayonlar mavjud?
16. SQL Serverda tasavvurlarni shifrlash va o'zgartirish uchun qanday qadamlar amalga oshiriladi?
17. Ma'lumotlar bazasi administratori ishlaydigan asosiy sohalar qaysilar?
18. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimining uzluksiz ishlashini ta'minlash uchun qanday choralar ko'riladi?
19. Ma'lumotlar bazasi administratorining sog'liqqa ta'sir qiluvchi xavf omillari qanday?
20. Ma'lumotlar bazasini loyihalashda “Mijoz-Server” texnologiyasidan qanday foydalaniladi?

21. SQL Server hisob yozuvlarini boshqarish vositasi qaysi menyu orqali amalga oshiriladi?
22. SQL Serverda autentifikatsiya qilish uchun mavjud tizimlar qanday?
23. Saqlanuvchi protseduralar (stored procedures) qanday afzalliklarni taqdim etadi?
24. SQLda saqlanuvchi protsedura yaratish buyruq sintaksisi qanday?
25. Modulning asosiy tarkibiy qismlari qaysilar?
26. Tizimli protseduralarning qo'llanilishi nimadan iborat?
27. Modul yaratishda kursor va protseduralar o'rtasidagi bog'liqlik qanday ta'minlanadi?
28. Protsedura nomi va parametrlari qanday xususiyatga ega bo'lishi lozim?
29. SQL tilida protsedura yaratishda foydalaniladigan muhim buyruqlarni sanab bering.
30. SQLCODE parametri qaysi ma'lumot turiga ega bo'lishi kerak?
31. Ma'lumotlar bazasi boshqaruv tizimlari (MBBT) qanday asosiy funksiyalarni bajaradi?
32. Relyatsion ma'lumotlar bazasining asosiy xususiyatlarini sanab bering.
33. Ierarxik va tarmoqli ma'lumotlar bazalari orasidagi farqlar nimada?
34. NoSQL ma'lumotlar bazalarining asosiy afzalliklari nimalardan iborat?
35. Obyektga yo'naltirilgan ma'lumotlar bazasi qanday tuzilishga ega?
36. Mijoz-server arxitekturasi qaysi MBBT turlari uchun qo'llaniladi va uning afzalliklari nimada?
37. Mahalliy va taqsimlangan ma'lumotlar bazalari o'rtasidagi farqlarni tushuntiring.
38. Obyekt bilan bog'liq ma'lumotlar bazalari qanday vazifalarni bajaradi?
39. O'rnatilgan MBBTlar qachon ishlatiladi va qanday afzalliklarga ega?
40. Zamonaviy web-texnologiyalarda obyektga yo'naltirilgan ma'lumotlar bazasining roli qanday?
41. Byudjetlar qanday asosda ajratiladi va nima uchun har bir soha uchun alohida byudjetlar mavjud?
42. Biologiya va informatika sohalaridagi byudjetlarni taqqoslab chiqing. Qaysi soha ko'proq byudjetga ega?
43. Tarix sohasining byudjeti qanday kichik ekanligini tushuntiring va buni qanday izohlashingiz mumkin?
44. Byudjet ajratish jarayonida bino nomlarining roli qanday?
45. Bino nomlari qanday farqlanadi va bu sohalarning o'ziga xos xususiyatlari bilan qanday bog'liq?
46. Biologiya sohasidagi binolarni tavsiflang. Ular qanday o'ziga xos jihatlarga ega?

47. Hisob va moliya sohalaridagi byudjetlarning farqlari nimada?
48. Byudjet va bino nomlari o'rtasidagi aloqani qanday tushuntirishingiz mumkin?
49. Tadqiqotda ajratilgan byudjetlar va bino nomlarining tasnifi qanday amalga oshirilgan?
50. Turli sohalarda byudjetlarning ajratilishi va bino nomlarining taqsimlanishiga qanday omillar ta'sir qiladi?
51. Ma'lumotlar bazasi tranzaksiyasining ta'rifi nima?
52. Tranzaksiya qanday holatlarda amalga oshirilishi mumkin?
53. ACID xususiyatlari haqida tushuncha bering. Har bir xususiyatni qisqacha izohlab bering.
54. MBBTda tranzaksiya qanday holatlar bo'yicha o'zgaradi? Ularning har birini tavsiflang.
55. Ma'lumotlar bazasi tranzaksiyasining atomlik xususiyati nima?
56. Ma'lumotlar bazasida muvaffaqiyatsiz tranzaksiya holati qanday yuzaga keladi?
57. Tcl buyruqlarining sintaksisi qanday? Biror misol keltiring.
58. Tranzaksiyalarni izolyatsiya qilish nima va nega bu jarayon muhim?
59. Ma'lumotlar bazasida tranzaksiyaning muvaffaqiyatli yakunlanishidan so'ng qanday holat yuzaga keladi?
60. Tcl tilida o'zgaruvchilarni qanday almashtirish mumkin?
61. Plesk tizimida foydalanuvchi yaratish jarayoni qanday amalga oshiriladi?
62. MySQL ma'lumotlar bazasida foydalanuvchi huquqlarini qanday boshqarish mumkin?
63. Microsoft SQL Server tizimida ruxsatlar qanday turlarga bo'linadi?
64. DCL (Data Control Language) buyrug'ining vazifasi nima?
65. Pleskda foydalanuvchining parolini o'zgartirish uchun qanday amallarni bajarish kerak?
66. Foydalanuvchi ruxsatlari nima va ularni qanday boshqarish mumkin?
67. DCL buyrug'ining "GRANT" va "REVOKE" funksiyalarini tushuntiring.
68. Pleskda foydalanuvchilar uchun ma'lumotlar bazasi yaratilishida qanday xavfsizlik choralarini ko'rish kerak?
69. MySQLda foydalanuvchi yaratishda qanday parametrlar beriladi?
70. Microsoft SQL Server tizimida ruxsatlar rollari nima va ularni qanday belgilash mumkin?
71. Xavfsizlik modellari nima va ularning maqsadi qanday?
72. AIS modeli nima va u qanday vazifalarni bajaradi?
73. Ixtiyoriy kirish boshqarish modeli qanday ishlaydi va uning afzalliklari nimalar?

74. Markazlashtirilgan va taqsimlangan kirish matritsalarining farqlari nimada?
75. Kirish matritsasini tashkil qilishda markazlashtirilgan yondashuvning afzalliklari va kamchiliklari qanday?
76. Majburiy kirishni boshqarish modeli qanday printsiplarga asoslanadi va u qanday tizimlarda qo'llaniladi?
77. HRU modeli qanday ishlaydi va uning xavfsizlikni ta'minlashda qanday o'rni bor?
78. LaPadula modelining asosiy qoidalari qanday va u qanday tizimlarda qo'llaniladi?
79. Bell-LaPadula modelining *-xavfsizligi (write-up security) qanday ta'riflanadi?
80. Xavfsizlik modellarini amaliyotda qo'llashda duch keladigan asosiy muammolar qanday va ularni qanday hal qilish mumkin?
81. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimi (MBB) nima va uning asosiy vazifalari qanday?
82. Axborot tizimi va ma'lumotlar bazasi o'rtasidagi farqlarni tushuntiring.
83. Xavfsizlik siyosati qanday maqsadlarni amalga oshiradi va uning qanday asosiy qismlari bor?
84. Ma'lumotlar bazasini himoya qilish uchun qanday xavfsizlik tahdidlari mavjud?
85. SQL in'ektsiyasi nima va bu hujum turini qanday oldini olish mumkin?
86. Parolni xeshlash qanday ishlaydi va uning ma'lumotlar bazasidagi ahamiyati nimada?
87. SSL/TLS shifrlash nima va u qanday maqsadlar uchun ishlatiladi?
88. OAuth va OpenID autentifikatsiya protokollarining afzalliklarini tushuntiring.
89. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligini ta'minlash uchun ruxsatlar tizimidan qanday foydalaniladi?
90. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligini ta'minlashda parolni buzish tahdidi qanday ta'sir ko'rsatishi mumkin?
91. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimi (MBB) nima va uning asosiy vazifalari qanday?
92. Axborot tizimi va ma'lumotlar bazasi o'rtasidagi farqlarni tushuntiring.
93. Xavfsizlik siyosati qanday maqsadlarni amalga oshiradi va uning qanday asosiy qismlari bor?
94. Ma'lumotlar bazasini himoya qilish uchun qanday xavfsizlik tahdidlari mavjud?

95. SQL in'ektsiyasi nima va bu hujum turini qanday oldini olish mumkin?
96. Parolni xeshlash qanday ishlaydi va uning ma'lumotlar bazasidagi ahamiyati nimada?
97. SSL/TLS shifrlash nima va u qanday maqsadlar uchun ishlatiladi?
98. OAuth va OpenID autentifikatsiya protokollarining afzalliklarini tushuntiring.
99. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligini ta'minlash uchun ruxsatlar tizimidan qanday foydalaniladi?
100. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligini ta'minlashda parolni buzish tahdidi qanday ta'sir ko'rsatishi mumkin?
101. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligini ta'minlash usullari, vositalari va mexanizmlarining asosiy xarakteristikalarini izohlang.
102. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlarining turlarini ko'rsating.
103. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligining texnologik jihatlarini tushuntiriladi.
104. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlaridan foydalanishni cheklash modellari va usullarini izohlang.
105. Ma'lumotlar bazasining taqsimlangan tizimida axborot xavfsizligi konsepsiyasini izohlang.
106. Ma'lumotlar bazasini tiklashning muhimligini izohlang.
107. Ma'lumotlar bazasini boshqarishning zamonaviy tizimlarida replikatsiyani sinxronlash jarayonini tushuntiriladi.
108. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligi qismtizimining arxitekturasi va ishlash prinsipini izohlang.
109. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlarining himoya profillarini ko'rsating.
110. Ma'lumotlar bazasi xavfsizligiga misollar keltiring.
111. Ma'lumotlar fayllari va jadvallar.
112. Ma'lumotlar bloklari, kengaytmalar va segmentlar.
113. Bloklar orasidagi munosabatlar.
114. Ma'lumotlar yaxlitligi qanday aniqlanadi?

115. Butunlik cheklovlari deganda nimani tushunasiz?
116. Maydonlarga qanday yaxlitlik cheklovlari qo'llaniladi?
117. O'zaro munosabatlardagi yaxlitlik cheklovlarini sanab o'ting.
118. Konfidensiallik (Ruxsatsiz foydalanishdan himoyalash): Ma'lumotlar bazasidagi axborotni ruxsatsiz foydalanishdan qanday himoyalash mumkin?
119. Yaxlitlik (Axborotni ruxsatsiz o'zgartirishdan himoyalash): Ma'lumotlar bazasidagi axborotni ruxsatsiz o'zgartirishdan qanday himoyalash mumkin?
120. Foydalanuvchanlik (Axborotni va resurslarni ushlab qolinishidan himoyalash, buzilishdan himoyalash, ishga layoqatlikni himoyalash): Foydalanuvchilar ma'lumotlar bazasidagi axborotni qanday himoyalashlari kerak?
121. Axborot xavfsizligi tarkibiy elementlari: Axborot xavfsizligi tarkibiy elementlari nima? Ular qanday tahdidlarga qarshi turadi?
122. Xavfsizlik siyosati: Xavfsizlik siyosati nima? Uning formal ifodasi va ta'riflari nima?
123. Ma'lumotlar bazasi atamalari: Ma'lumotlar bazasida foydalanish subyekti, foydalanish obyekti va foydalanishni cheklash qoidalari nima?
124. Axborot yaxlitligi: Axborot tizimining tasodifiy va o'zgarmasligini ta'minlash qobiliyati nima deb ataladi?
125. Infologik sxemalar: Infologik sxemalar ma'lumotlar bazasining mantiqiy strukturasini qanday quradi?
126. Qat'iy yaxlitlik va qat'iy boimagan yaxlitlik: Taqsimlangan axborot tizimlarida yaxlitlikni ta'minlashda bu ikkita yondashish nima?
127. Ma'lumotlar bazasining vazifalari: Ma'lumotlar bazasining yaxlitligini ta'minlashda qanday vazifalar bajariladi?
128. Ma'lumotlar bazalarini Real vaqtda monitoring qilish.
129. Ilovalarni monitoring qilish.
130. Yozib olish va tiklash.
131. Jumal ishi.
132. Ma'lumotlarni yozib olish jarayonining o'zarota'siri.

- 133.Xatolarga chidamlilik.
- 134.Masshtablilik. Oracle Grid.
- 135.Dinamik so'rovlar va metama'lumotlar.
- 136.Avtomatik xotirani boshqarish.
- 137.Kirish/Chiqish sozlamalari. Samara.
- 138.Ma'lumotlar bazasini qanday yaratish mumkin?
- 139.Ma'lumotlarni qanday saqlash tavsiya etiladi - relational, NoSQL yoki boshqa?
- 140.Ma'lumotlar bazasiga ma'lumotlarni qanday qo'shish mumkin?
- 141.Ma'lumotlar bazasidan ma'lumotlarni qanday o'qish mumkin?
- 142.Ma'lumotlar bazasida qidiruv funktsiyalari qanday ishlaydi?
- 143.Ma'lumotlar bazasida indekslar qanday ishlaydi?
- 144.Ma'lumotlar bazasidagi ma'lumotlarni qanday ko'chirish mumkin?
- 145.Ma'lumotlar bazasidagi ma'lumotlarni qanday o'chirish mumkin?
- 146.Ma'lumotlar bazasidagi ma'lumotlarni qanday tahrirlash mumkin?
- 147.Ma'lumotlar bazasidagi ma'lumotlarni qanday hisoblash mumkin (agregatsiya, statistika olish, kabi)?
- 148.Ma'lumotlar bazasini real vaqtda kuzatib borish.
- 149.Ma'lumotlar bazasini ishga tushirish va o'chirish.
- 150.Yozish va tiklash.
- 151.Ma'lumotlar bazasi administratori kim va uning asosiy vazifalari nimalardan iborat?
- 152.Ma'lumotlar bazasi administratorining texnik vazifalariga nimalar kiradi?
- 153.SQL Serverda ma'lumotlarni himoya qilishning asosiy usullari nimalardan iborat?
- 154.Ma'lumotlar bazasi administratorining kasbiy fazilatlariga qaysi sifatlar kiradi?
- 155.Ma'lumotlar bazasini zaxiralash va tiklash bo'yicha qanday asosiy jarayonlar mavjud?

156. SQL Serverda tasavvurlarni shifrlash va o'zgartirish uchun qanday qadamlar amalga oshiriladi?
157. Ma'lumotlar bazasi administratori ishlaydigan asosiy sohalar qaysilar?
158. Ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimining uzluksiz ishlashini ta'minlash uchun qanday choralar ko'riladi?
159. Ma'lumotlar bazasi administratorining sog'liqqa ta'sir qiluvchi xavf omillari qanday?
160. Ma'lumotlar bazasini loyihalashda "Mijoz-Server" texnologiyasidan qanday foydalaniladi?

"Axborot texnologiyalari" kafedrası mudiri

Suyarov A.M.